

Inleiding

Nu er opnieuw vragen zijn gesteld over het belang van beperkte logeerfaciliteiten bij onze zorgboerderij, hechten we er belang aan om onze aanvraag nogmaals te onderbouwen. Dat doen we door verschillende invalshoeken te belichten. Eerst vanuit de vraag- en aanbodontwikkelingen, waarbij het aantal mensen met dementie toeneemt en de intramurale capaciteit door de huidige zorgtransitie afneemt. Verder gaan we in op de politieke en maatschappelijke wens om de zorg te innoveren en beter te laten aansluiten op de behoeften van zorgbehoevenden, mantelzorgers en werknemers in de zorg

Ontwikkeling dementie

Begin 2016 heeft TNO in opdracht van Alzheimer stichting Nederland onderzoeksresultaten gepubliceerd over het aantal mensen met dementie in Nederland, de provincies en de gemeenten. Deze cijfers geven een indicatie van het aantal mensen met dementie in 2015.

Op basis van voorspellingen van de toekomstige bevolkingsopbouw, is ook een prognose gemaakt van het aantal mensen met dementie in de toekomst. Onderstaande tabel geeft inzicht in de absolute en de relatieve stijging voor zowel Nederland als de gemeente Medemblik. Opvallend is de veel grotere stijging in de gemeente Medemblik dan landelijk. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de veel snellere vergrijzing in Medemblik ten opzichte van de gemiddelden in Nederland.

Aantal mensen met dementie in Nederland en in Medemblik

	2015	2020	2025	2030	2035	2040
Nederland -absoluut-	270.000	310.000	360.000	430.000	490.000	550.000
<i>Relatieve stijging Nederland</i>	<i>100%</i>	<i>115%</i>	<i>133%</i>	<i>159%</i>	<i>181%</i>	<i>204%</i>
Medemblik -absoluut-	620	810	1.000	1.300	1.600	1.800
<i>Relatieve stijging Medemblik</i>	<i>100%</i>	<i>131%</i>	<i>161%</i>	<i>210%</i>	<i>258%</i>	<i>290%</i>

Tabel 1, geraamde groei mensen met dementie (Bron: Alzheimer Nederland)

Afname intramurale capaciteit

Met de Wet op Bejaardenoorden werd de bouw van bejaardentehuizen gestimuleerd. De woningen die door de ouderen werden bewoond, waren broodnodig voor de (grote) gezinnen tijdens de wederopbouw. Al in de jaren 80 werd zichtbaar dat de vergrijzing en de manier waarop wij onze ouderen huisvesten en verzorgen, maatschappelijk onbetaalbaar zou worden. De bejaardentehuizen van weleer werden verzorgingshuizen, waarin men alleen nog met een verzorgingshuisindicatie kon verblijven. De laatste 20 jaar heeft dit beleid zich verscherpt voortgezet. Langer zelfstandig wonen is

het devies. Intramurale capaciteit wordt afgebouwd en alleen met een hoge ZZP¹ kan men nog naar het verzorgingshuis. Inmiddels tenderen de verzorgingshuizen naar verpleeghuizen. Algemeen wordt aangenomen dat de verzorgingshuizen zoals we die kennen uit de jaren 80 en 90 plaatsmaken voor kleinschaliger zorgclusters voor intensieve specialistische zorg. Op basis van de forse vergrijzing die nog voor ons ligt, mag worden aangenomen dat deze zorgclusters verder in de tijd zullen moeten worden ingezet voor palliatieve zorg.

Ontwikkeling Sorghvliet Andijk

De geplande sloop van verzorgingshuis Sorghvliet in Andijk is een voorbeeld van de huidige ontwikkeling. Het bejaardenhuis stamt uit 1990 en kan op basis van de huidige zorgontwikkelingen niet meer mee. De lange smalle gangen en kleine kamertjes voldoen niet meer aan de wensen van de ouderen. Ook vanuit het oogpunt van de zorg voldoet de bouwkundige opzet van dit soort huizen niet meer. Renovatie van dit gebouw is volgens Omring geen optie.

Omring heeft daarom besloten dat Sorghvliet moet worden afgestoten. Hiervoor in de plaats komt een kleinschaliger gebouw voor beschermd wonen in het centrum van Andijk. Sorghvliet is ooit gebouwd voor de intramurale zorg en huisvesting aan 47 cliënten. In 2013 is deze capaciteit verlaagd tot 41 omdat drie tweepersoonskamers zijn omgevormd tot huiskamers. Het Programma van Eisen voor nieuwbouw voorziet in de huisvesting van maximaal 32 cliënten. Deze substantiële afname van verzorgingsplaatsen staat haaks op de forse toename van het aantal 85-plussers in de gemeente, de komende decennia.

Van verzorgingshuis- naar verpleeghuiszorg

De zorgtransitie heeft forse effecten op de reguliere verzorgingshuizen en de verzorgingshuiszorg. Door de aangescherpte opname-eisen wijzigt de cliëntsamenstelling. De zorgvraag wordt steeds specialistischer en intensiever. Dit heeft zijn weerslag op het vestigingsmilieu. 'Je gaat niet meer voor je lol naar een verzorgingshuis.' De opzet en inrichting van verzorgingshuizen sluit bovendien onvoldoende aan bij de veranderende zorgvragen.

Hierdoor ontstaat in verschillende verzorgingshuizen leegstand en neemt de behoefte aan innovatieve concepten toe. Vanuit deze behoefte zijn ook de zorgboerderijen ontstaan. Kleinschalig wonen speelt in op de vraag naar vertrouwdsheid, geborgenheid en veiligheid van mensen met dementie.

Het belang van zorgboerderijen

Dementerende ouderen hebben een grote variëteit in achtergronden, mogelijkheden en wensen. Om hierop in te spelen is een even zo grote diversiteit in het aanbod nodig. Met zorgboerderijen krijgt het zorglandschap een bijzondere toevoeging dat uitstekend aansluit bij mensen die graag buiten zijn, van agrarische afkomst zijn of wat extra ruimte en rust zoeken.

In opdracht van het ministerie van Economische Zaken heeft ZonMw van 2011 tot 2017 het programma Landbouw en Zorg uitgevoerd. Dit programma is opgesteld in nauwe samenwerking met het ministerie van VWS, de Federatie Landbouw en Zorg. Uit de studies blijkt dat zorgboerderijen een waardevolle, kwalitatief hoogwaardige voorziening zijn voor verschillende doelgroepen. Dit geldt zowel voor boerderijen die dagbesteding aanbieden als voor de boerderijen met 24-uurszorg.

¹ Zorgzwaartepakket

Een belangrijke overkoepelende uitkomst van de projecten die zijn onderzocht, is dat zorgboerderijen over vijf clusters van kwaliteiten beschikken die mogelijk verklaren dat zij aan verschillende doelgroepen een passende plek kunnen bieden. Het gaat om de volgende clusters, die ook weer met elkaar samenhangen: persoonsgerichte begeleiding, sociale contacten en steun, zinvolle en diverse activiteiten en werkzaamheden, groene omgeving en huiselijke omgeving.

Al met al is met dit programma de positie van zorgboerderijen binnen het zorglandschap versterkt. Zorgboerderijen staan niet meer apart, maar worden als een onderdeel van het brede zorgpalet beschouwd.

De zorgboerderijen sluiten verder perfect aan bij een tendens in Nederland waarbij steeds meer zorgorganisaties hun woonvoorziening voor mensen met dementie volgens het principe van kleinschalig groepswonen organiseren. In deze woningen verzorgt een vast en klein team van verzorgend personeel een beperkte groep bewoners. Het dagelijks leven van de bewoners wordt zoveel mogelijk ingevuld 'zoals het thuis was', in een huiselijke omgeving. Verzorgenden stimuleren bewoners bijvoorbeeld om mee te helpen met huishoudelijke activiteiten, de maaltijden worden aan tafel opgeschept en het verzorgend personeel eet mee met de bewoners.

Uit steeds meer onderzoeken blijkt ook dat meedoen aan activiteiten bijdraagt aan het welbevinden van mensen met dementie, ongeacht de ernst van de cognitieve beperking. Bezig zijn is belangrijk, omdat het mensen het gevoel geeft dat ze nuttig en waardevol zijn, erbij horen en nog in staat zijn bepaalde handelingen (zelf) uit te voeren.

Economische motieven

Kleinschalige manieren om wonen en zorg te organiseren worden al sinds 2009 sterk gestimuleerd door de Nederlandse overheid. Dit heeft niet alleen te maken met de hoogwaardige manier van zorg en samenleven, maar ook met economische motieven.

Arbeidstekorten in de zorg

Er is momenteel al een zorgwekkend personeelstekort in de zorg. De verwachting is dat dit nog fors oploopt de komende jaren. Uit onderzoek wordt duidelijk dat werken in een kleinschalige woonvorm verschillende positieve effecten heeft op het welzijn van verzorgenden. Dit wordt met name verklaard doordat zij daar lagere werkeisen, meer autonomie en meer sociale steun ervaren.

Afnemende mantelzorg

Nu staan er nog 15 potentiële mantelzorgers voor elke 85-plusser klaar. Deze verhouding loopt komende decennia sterk terug door individualisering en vergrijzing. Verder komt het steeds vaker voor dat kinderen verder weg wonen, omdat zij na hun studie elders zijn gaan werken. Mantelzorgers leveren momenteel een forse bijdrage in de zorg aan hun naasten. Zorgboerderijen kunnen in de toekomst naar verwachting langer een beroep doen op vrijwilligers omdat de werkomstandigheden plezieriger en uitdagender zijn dan in reguliere instellingen en tehuizen.

Financiële weerbaarheid zorginstellingen

Tal van zorginstellingen staan financieel onder druk. Recente cijfers laten zien dat de liquiditeit van organisaties de laatste jaren verminderd is. De relatief forse overheadkosten brengt steeds meer instellingen in rode cijfers. De instellingen zijn vaak te groot voor snelle, eenvoudige oplossingen. Huizen zagen zich vaak genoodzaakt kritisch te kijken naar de inzet van de dagelijkse directe zorg en hierop te bezuinigen.

Goedkoper organiseren van de zorg sluit goed aan bij hetgeen zorgboerderijen als De Tulp doen. Een goede mix van vrijwilligers, mantelzorgers en verzorgenden en een minimum aan overhead levert goede en betaalbare zorg op. Activiteitenbegeleiders zijn goedkoper dan verpleegkundigen.

Uitbreiding met beperkte mogelijkheden voor nachtzorg

Naast de huidige dagbesteding bij De Tulp groeit de behoefte aan nachtzorg. Het is een logisch gevolg van een maatschappelijke ontwikkeling waarbij mantelzorg onder steeds grotere druk staat. Langer zelfstandig wonen, vraagt om meer respijtzorg.

Om te voorkomen dat mensen die overdag bij De Tulp verblijven, 's avonds en 's nachts elders in de regio op een logeerkamer van een andere zorginstelling moeten worden ondergebracht, is de uitbreiding met een beperkte logeermogelijkheid bij De Tulp zeer gewenst.

Om dit te kunnen realiseren is een combinatie met een woonfunctie noodzakelijk. Die combinatie maakt het mogelijk om zelf de benodigde nachtzorg te leveren en daarvoor geen dure nachtzorg in te hoeven zetten.